

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ RESİM BÖLÜMLERİ ANASANAT ATÖLYE DERSLERİNDE SOYUT SANATIN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE ETKİSİ¹

THE IMPACT OF ABSTRACT ART ON STUDENTS' PERSPECTIVES IN MAIN ART STUDIO COURSES AT FINE ARTS FACULTIES PAINTING DEPARTMENTS

Sümevra GÖKTEPELİ

Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, Konya/Türkiye,
sumeyra.gktp@outlook.com, <https://orcid.org/0000-0002-7253-7072>

Ahmet DALKIRAN

Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü,
Konya/Türkiye, dalkiran30@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3055-4971>

ÖZET

XX. yüzyıl, savaşların ve hızlı teknolojik gelişmelerin yarattığı toplumsal çelişkilerle şekillenmiş; sanat ise bu dönemde bireysel ve toplumsal yaraların ifadesinde önemli bir araç olmuştur. Batı'da 1910'larda ortaya çıkan soyut sanat, Türkiye'de 1950'lerden itibaren benimsenmiş ve Türk sanatçıları tarafından geleneksel kültürel değerlerle harmanlanarak özgün bir ifade biçimine dönüştürülmüştür. Bu araştırma, Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü öğrencilerinin Resim Anasanat Atölye Derslerindeki soyut sanata ilişkin görüşlerini ve bu görüşleri etkileyen faktörleri incelemeyi amaçlamaktadır. Selçuk, Mustafa Kemal, Marmara, Dokuz Eylül, Kastamonu, Van Yüzüncü Yıl ve Hacettepe Üniversitelerinin resim bölümlerinde öğrenim gören toplam 297 öğrenciye uygulanan anketle, cinsiyet, ailenin eğitim ve ekonomik durumu, mezun olunan lise türü ve öğrenim görülen üniversite gibi değişkenler üzerinden soyut sanat anlayışının öğrenci görüşleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. İnceleme sürecinde betimleyici istatistikler, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız örneklem t testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin cinsiyet, mezun oldukları lise türü, yaş düzeyleri, ailelerinin ekonomik durumları, anne ve babaların eğitim durumları arasındaki farklılıkların öğrencilerin soyut sanata dair görüşlerinde anlamlı bir etkisi görülmemiştir. Ancak öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre soyut sanat anlayışlarına dair görüşlerinde üniversiteler arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularıyla, öğrencilerin soyut sanata yönelik bakış açılarının belirlenmesiyle sanat eğitiminin niteliğine yönelik önerilerin geliştirilmesine katkı sağlanabileceği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Soyut Sanat, Sanat Eğitimi, Güzel Sanatlar, Resim.

ABSTRACT

The 20th century was shaped by the social contradictions created by wars and rapid technological advances; art became a significant tool for expressing individual and social wounds during this period. Abstract art, which emerged in the West in the 1910s, was adopted in Turkey from the 1950s onward, and Turkish artists transformed it into a unique form of expression by blending it with traditional cultural values. This research aims to examine the opinions of students in the Painting Departments of Fine Arts Faculties regarding abstract art in the Painting Main Art Studio classes and the factors influencing these opinions. A survey

¹ Bu araştırma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalı bünyesinde 2020 yılında, Prof. Dr. Ahmet DALKIRAN danışmanlığında hazırlanmış olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

was administered to 297 students in the painting departments of Selçuk, Mustafa Kemal, Marmara, Dokuz Eylül, Kastamonu, Van Yüzüncü Yıl, and Hacettepe Universities to examine the effects of abstract art on students' opinions based on variables such as gender, family education and economic status, type of high school graduated from, and attended university. Descriptive statistics, one-way analysis of variance (ANOVA), independent samples t-test, and correlation analysis were used in the analysis. According to the findings of the study, differences in students' gender, the type of high school they graduated from, their age, their families' economic status, and their parents' educational backgrounds did not have a significant impact on students' views of abstract art. However, significant differences were found between universities in their views of abstract art based on the university they attended. It is believed that the research findings could contribute to the development of recommendations for the quality of art education by determining students' perspectives on abstract art.

Keywords: Art: Abstract Art, Art Education, Fine Arts, Painting.

1. GİRİŞ

Dünya, XX. yüzyılda bir taraftan iki büyük savaşa sahne olmuş, bir taraftan da teknoloji ve sanayi tüm hızıyla gelişmiştir. Bu açıdan söz konusu yüzyıl belki de insanlığın tarih boyunca içsel çelişkileri en çok yaşadığı dönem olmuştur. Dünya savaşlarının insanlığın ruhunda oluşturduğu hasar toplumları depresif bir ruhsallığın içerisine çekmiştir. Bu dönemde, yaşanan olumsuzluklar, ülkelerarası sosyal, kültürel, ekonomik vb. gibi birçok alanda dengeleri değiştirmiş ve çoğu ülke arasında, söz konusu dengesizlikler giderek uçurum haline gelmiştir. İşte böyle bir dönemde sanat, tüm yaşanan dengesizlikler ve olumsuzluklar sonucunda insan ruhunda oluşan tahribatları telafi eden en önemli araçlardan biri olmuştur. Sanatta soyutlama böylesine karışık bir ortamda filizlenmiş ve XX. yüzyıl sanat arenasına damga vurmuştur.

Soyut resim gerçekten de resim sanatında yeni ifade biçimi olmuş ve “yüzyılın sanatı” olarak nitelendirilmiştir.

Batı dünyasında 1910’lu yıllarda başlayan soyut sanat yaklaşımlarının Türkiye’ye girmesi ve sanatçı kesimi tarafından benimsenmesi 1947 yılı olarak saptanmıştır (Berk ve Turani, 1981: 139). Fakat bilinçli şekilde çalışılan soyut yapıtlar 1950 yılından sonra popüler hale gelmiştir. 1950’ler Türkiye’de resim ve heykel sanatının hızla soyut akımlara yöneldiği özel bir dönemdir (Aktaran: Özemir ve Dalkıran, 2025: 163; Tansuğ, 2003). 1940’lı yıllarda toplumsal içerikli çalışan sanatçılar bile 1950’lerde soyut sanata yönelmişlerdir (Ersoy, 1998: 33). 1950’ler Türk resim sanatının Batı sanatıyla yoğun etkileşim içerisinde bulunduğu bir dönemdir. Bu dönemdeki toplumsal yaşam koşullarının Türk ressamlarını Batı sanat üsluplarını sentezleyerek yeni ve aynı zamanda özgün yapıtlar üretmeye mecbur bıraktığı söylenebilir. Dolayısıyla sanatçıların herhangi bir üsluba bağlı kalmadan kişilikleri doğrultusunda eserler üretmelerine ve bu eserleri belli görüşler ve eğilimler çerçevesinde sınıflandırma yapmanın güç olduğu söylenebilir.

Sanat, tarih sahnesinde yerini almasından bugüne toplumların sesi ve bireyin doğası olmuştur. Çünkü insanoğlu daima kendini ifade etmek ve varlığını kanıtlamak ister. İnsanın kendisini ifade etmesinde bir araç olarak görülen sanat, sadece kişileri değil toplumu yükseltir. Sanatçı ise toplum önünde ilerleyen yol gösterendir.

Sanat eğitimcisi ve sanatçı adaylarının yetiştiği Güzel Sanatlar Fakülteleri, öğrenciye; teknik, düşünce, yaratıcılık vb. becerileri kazandırmayı amaçlayan ve yol gösteren bir eğitim kurumudur. Bu kapsamda bu araştırma, sanat eğitimine katkı sağlayan bu öğretim

kurumlarında, Resim Bölümleri Resim Anasanat Atölye Derslerinde öğrencilerin soyut sanata bakış açıları ve bu bakış açılarını oluşturan unsurların tespit edilmesiyle ulaşılan bulgular yoluyla hâlihazırdaki niteliği artırmak ve bu yönde gereken tüm düzenleme ve geliştirme çalışmalarına katkı sağlamak üzere yapılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümlerinde eğitim-öğretimi sürdüren öğrencilerin soyut sanata dair görüşlerini etkileyen unsurların belirlenmesidir. Söz konusu amaca ulaşabilmek adına ise araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğrencilerin soyut sanata dair görüşlerini etkileyen faktörler “cinsiyet” değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
2. Öğrencilerin soyut sanata dair görüşlerini etkileyen faktörler “mezun olunan lise türü” değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
3. Öğrencilerin soyut sanata dair görüşlerini etkileyen faktörler “yaş düzeyi” değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
4. Öğrencilerin soyut sanata dair görüşlerini etkileyen faktörler “ailenin gelir durumu” değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
5. Öğrencilerin soyut sanata dair görüşlerini etkileyen faktörler “anne-babanın eğitim durumu” değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
6. Öğrencilerin soyut sanata dair görüşlerini etkileyen faktörler “mezun olunan üniversite” değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Güzel Sanatlar Fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler hem sanatçı hem de sanat eğitmeni niteliğinde yetiştirilir. Bu anlamda sanat eğitimine katkı sağlayan bu öğretim kurumları bünyesinde, Resim Bölümlerindeki Anasanat Atölye Derslerinde öğrencilerin soyut sanat yaklaşımlarına dair görüşleri ve söz konusu görüşlerin oluşmasına neden olan etmenlerin tespit edilmesi ile elde edilen bulguların değerlendirilmesi yoluyla nitelik ve niceliği artırmak üzere gerekli düzenlemelere gidilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Çalışmada, sanatçı adaylarının sanatsal ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçların karşılanmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir. Konu bakımından Ahmet Dalkıran'ın (2006) “*Günümüzde Soyut Sanat Anlayışının Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dallarında Resim Anasanat Atölye Derslerine Yansımaları*” adlı yüksek lisans teziyle benzerlik taşımakla birlikte, farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu farklılığın nedeni, mevcut araştırmanın Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim programı öğrencilerini, Dalkıran'ın çalışmasının ise Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Programı öğrencilerini ele almasıdır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Marmara Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültelerinde 2019/2020 eğitim öğretim yılında Resim Bölümleri Resim Anasanat Atölye Derslerinde öğrenim gören 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin araştırma konusu kapsamındaki görüşleri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmaya katılan 297 öğrencinin “cinsiyet, yaş, anne babasının eğitim ve ekonomik durumu, mezun olduğu lise türü ve öğrenim gördüğü üniversite” değişkenlik durumu soyut sanat yaklaşımlarından etkilenme durumları, “t testi” ile “f testi” (varyans analizi) ve “Turkey testi”nin ölçtüğü analizler ile sınırlandırılmıştır.

Öğrencilere uygulanan anket çalışmasında soyut sanat anlayışına bakış açılarına yönelik sorular iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm yirmi üç soru ile sınırlandırılmıştır. İkinci bölüm ise kişisel bilgilere dair yedi soru ile sınırlandırılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Araştırma sırasında aşağıdaki sayıtlar dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır.

1. Araştırmada kullanılan kaynaklardan elde edilen bilgiler gerçeği yansıtmaktadır.
2. Ankete katılan öğrencilerin, araştırma sorularına verdikleri cevaplar içtenlikle verilmiştir.
3. Araştırılmak üzere seçilmiş olan örneklem grupları Türkiye'deki Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümleri Resim Anasanat Dalları'nda 2019/2020 eğitim öğretim yılında öğrenimini sürdüren 3. ve 4. sınıf öğrencilerini temsil etmektedir.

2. YÖNTEM

Bu başlık altında, araştırmanın evren ve örnekleme, modeli, veri toplama araçları ve toplanan verilerin analiz yöntemleri açıklanmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Yüksek Öğretim Kurumuna Bağlı Üniversitelerden, bünyesinde Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Resim Anasanat Dalı bulunan üniversiteler oluşturmaktadır. Bu evrenden tesadüfi örnekleme yöntemi ile yedi Üniversite (Selçuk Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi) seçilmiştir. Bu örneklemden seçilen öğrencileri ise Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü Resim Anasanat Dalları'nda 2019/2020 eğitim-öğretim yılında eğitim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli genel tarama modelidir. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrenden, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Aktaran: Dalkıran, 2010: 34; Karasar, 2003).

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, verilerin elde edilmesi sürecinde, yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Eksik ya da hatalı doldurulan anketler değerlendirmeye alınmamış, geçerli formlar üzerinden analizler yapılmıştır. Bu bağlamda, 26.02.2020 - 10. 03. 2020 tarihleri arasında Dokuz Eylül, Mustafa Kemal, Kastamonu, Selçuk, Marmara, Yüzüncü Yıl ve Hacettepe Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümleri Resim Anasanat Atölye Derslerinde öğrenim gören 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinden 297 deneye, soyut sanat ile ilgili görüşlerini belirtebilecekleri yüz yüze anket çalışması uygulanmıştır. Anketlerin analizlerine ait değerlendirmelerde ise bilgisayardan yararlanılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizleri

Katılımcılardan elde edilen verilerin girişi, SPSS 17.0 adlı program aracılığıyla yapılmış ve araştırma sorularını yanıtlamak ve hipotezleri sınamak için uygun istatistiksel analizler uygulanmıştır. Araştırmada, betimleyici istatistikler, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız örneklem t testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

3. GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ RESİM ANASANAT ATÖLYE DERSLERİNDE SOYUT SANATIN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE ETKİSİNE DAİR BULGULAR VE YORUMLARI

Bu başlık altında ilk aşamada katılımcıların demografik özellikleri ile soyut sanat tutumuna yönelik bulgular ortaya konulmuştur. İkinci aşamadaysa söz konusu tutum düzeylerinin katılımcıların demografik niteliklerine göre farklılaşacağını öngören hipotezler test edilmiştir.

3.1. Soyut Sanat Anlayışına İlişkin Betimleyici Bulgular

Bu başlık altında katılımcıların soyut sanat anlayışına ilişkin alınan yanıtların betimleyici istatistik (frekans, en düşük, en yüksek, aritmetik ortalama, ortanca, tepe değer) bulguları ele alınmıştır. Buna göre, aşağıda sunulan Tablo 1’de yer alan analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların en yüksek düzeyde olumlu yanıt verdikleri üç bulgu ve bulgulara ait yorumlar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. *“Soyut sanat anlayışının daha iyi anlaşılabilmesi için Resim Atölye derslerinde, soyut anlayışla ilgili bir derse yer verilmelidir”*. Bulguya göre: Modern sanatla neredeyse eş değer tutulan soyut sanat anlayışının öğrenciler tarafından çok net kavranmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Anasanat Dalları’nda eğitimine devam eden sanat öğrencilerinin soyut sanatı daha net kavrayabilmeleri açısından müfredatta yer alan anasanat atölye dersleri yanında soyut sanat anlayışını destekleyen teorik derslere de yer verilebilir.

2. *“Resim atölye derslerinde soyut anlayışta çalışmalar yapılabilmesi için öğrencinin bireysel farklılıkları üzerinde durulmalıdır”*. Bulguya göre: Resim atölye derslerinde soyut anlayışta çalışmalar yapılabilmesi için öğrencilerin bireysel farklılıkları üzerinde tam olarak durulmadığı sonucunu çıkarmak mümkündür. Bu açıdan, sanat eğitimi gören ve her biri birer sanatçı adayları olan öğrencilerin kişilik özellikleri ve hazır bulunuşluk düzeyleri doğrultusunda resim tarzlarını bulmaları için ortam oluşturulmalıdır.

3. *“Toplum realist resimleri beğenirken, soyut resimleri ise basit bulmaktadır”*. Bulguya göre: Soyut sanat doğayı taklit etmekten uzak olup, dünya imgesinin karışıklığı ve karanlık yönlerinden kurtulma ve saf olan biçimleri elde etme peşindedir. Yani soyut sanat kendinden yola çıkarak içgüdüsel bir biçimde kendi dünyasını yaratmak ister. Bu bağlamda soyut sanatın doğayı ve doğayı andıran biçimlerden uzak olması nedeniyle ve toplumun sanat alt kültürü söz konusu durumu kavrayacak şekilde gelişmiş olmadığından maalesef toplum soyut resimleri kabullenmekte zorluk çekmekte ve daha iyi tanıdığı bildiği çevresinde gördüğü nesne ya da kavramların yer aldığı realist resimleri benimsemektedir. Söz konusu durumda, geçmişten günümüze Türkiye’deki ilk ve orta öğretim okullarında uygulanan mevcut eğitim sisteminde sanat eğitiminin kendisine yeterince yer bulamamış olması da önemli bir etkidir (Öztürk vd., 2025: 288). Bu nedenle, öğrencilerin özellikle lisans eğitimi öncesindeki tüm eğitim düzeylerinde sanat alt kültürünü destekleyecek ders ve uygulamaların müfredatlara konulmasının, toplumun sanat alanındaki kültürel düzeyini yeterli düzeye getirebileceği söylenebilir.

Tablo 1. Katılımcıların Soyut Sanat Anlayışına İlişkin Yanıtlarının Merkezi Eğilim İstatistikleri

	N	En Düşük	En Yüksek	Ort.	SS
Soyut sanat anlayışının daha iyi anlaşılabilmesi için Resim Atölye derslerinde, soyut anlayışla ilgili bir derse yer verilmelidir	297	1	5	3,97	1,090
Resim atölye derslerinde soyut anlayışta çalışmalar yapılabilmesi için öğrencinin bireysel farklılıkları üzerinde durulmalıdır	296	1	5	3,90	1,096
Toplum realist resimleri beğenirken, soyut resimleri ise basit bulmaktadır	295	1	5	3,83	1,163
Soyut sanat kendimizi keşfetmemizi sağlar	292	1	5	3,78	1,054
Soyut sanat, bilinçaltının sanata yansıyan yüzüdür	293	1	5	3,78	1,070
Soyut sanat, daha fazla düşünmeye teşvik eder	295	1	5	3,74	1,163
Soyut sanat, bireyin yaratıcılık yönünü geliştirir	296	1	5	3,69	1,088
Bir resmin soyut olabilmesi için doğa gerçeği ile tüm ilişkilerini kesmiş olması gerekmez	293	1	5	3,61	1,050
Soyut sanat, her şeyi yeniden yaratma, biçimlendirme ve yorumlayabilmektir	295	1	5	3,60	1,144
Soyut anlayışta resim çalışmaları yapabilmek için öncelikle realist anlayışta çalışmalar yapılmalıdır	297	1	5	3,58	1,279
Doğadaki nesnelere gördüğüm gibi değil, düşündüğüm gibi resmederim	292	1	5	3,46	1,146
Resim atölye çalışmaları, atölye öğretim elemanının yönlendirilmesi doğrultusunda gerçekleşir	294	1	5	3,42	1,205
Soyut sanat anlayışını çağımız sanatına daha yakın buluyorum	294	1	5	3,40	1,201
Sanat işlediği konunun önemiyle değer kazanır; içeriğin önemli olması gerekir	291	1	5	3,38	1,274
Duygu ve düşünceleri özgün bir şekilde aktarmak için soyut resim yapılır	295	1	5	3,33	1,199
Soyut sanatın başlangıcı doğadandır, sonu ise doğadan tamamen uzaklaşır	297	1	5	3,27	1,057
Sanat eserlerinin bir hikâyesi olmalı ve mesaj vermelidir	296	1	5	3,03	1,330
Soyut sanat, daha fazla eleştiriye teşvik ettiği için tercih edilir	296	1	5	3,01	1,120
Soyut sanat doğaya bakmadan beyinle yapılan bir sanattır	297	1	5	2,98	1,300
Sanatın sunulan şeyin güzel olması gerekir	292	1	5	2,74	1,379

Soyut resim belli bir sanat eğitimi görmeden yapılabilir	295	1	5	2,71	1,427
Dünya olduğu gibi resmedilmeli ve bunu gösteren tablolar geri gelmelidir	297	1	5	2,64	1,290
Soyut resim yapan sanatçıların etkisinde kaldığım için soyut resim yapıyorum	294	1	5	2,46	1,184
Valid N (listwise)	264				

Diğer yandan katılımcı öğrencilerin en düşük düzeyde olumlu yanıt verdikleri üç bulgu ise şunlardır:

1. “Soyut resim yapan sanatçıların etkisinde kaldığım için soyut resim yapıyorum”.
2. “Dünya olduğu gibi resmedilmeli ve bunu gösteren tablolar geri gelmelidir”.
3. “Soyut resim belli bir sanat eğitimi görmeden yapılabilir”.

Katılımcıların soyut sanat tutumlarına dair ikinci bir değerlendirme daha yapılmıştır. Bu kez konu ile ilgili daha net bir bulguya ulaşmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede söz konusu maddeler “compute variable” komutu aracılığıyla ortalamaları alınmak suretiyle tek bir indekse dönüştürülmüştür. Son aşamada ise soyut sanat tutum indeksinin merkezi eğilim istatistikleri hesaplanmıştır.

Tablo 2. Soyut Sanat Tutum İndeksine İlişkin Merkezi Eğilim İstatistikleri

	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	S. Sapma
Soyut Sanat Tutum İndeksi	297	1,61	4,72	3,3797	,51866

Tablo 2 söz konusu hesaplama için bulguları içermektedir. Sonuçlara göre katılımcıların soyut sanat tutum genel indeks ortalaması 3.37 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların soyut sanat tutum düzeylerinin “orta” düzeyde olduğu söylenebilir (Söz konusu sınıflandırmada, kullanılan beşli likert ölçeğinden esinlenilmiştir. Katılım düzeyine en düşük 1, en yüksek de 5 puanı ifade eden yanıtlar verildiği ve toplam bir katılım indeksi oluşturulduğu için $4/5 = .80$ puan aralığında 1’den başlamak üzere derecelendirme yapılmıştır. 1,00-1,80 = çok düşük; 1,81-2,60 = düşük; 2,61-3,40 = orta; 3,41-4,20 = yüksek; 4,21-5,00 = çok yüksek).

Öğrencilerin en düşük düzeyde olumlu yanıt verdikleri yukarıda belirtilen üç bulgu ve bulgulara ait yorumlar şu şekilde sıralanabilir:

1. “Soyut resim yapan sanatçıların etkisinde kaldığım için soyut resim yapıyorum”. *Bulguya göre:* Verilen yanıtın en düşük düzeyde olması nedeniyle öğrencilerin büyük bir kısmının bilinçli bir şekilde sanatçıların veya arkadaşlarının etkisi altında kalmadan yapıtlar ürettikleri söylenebilir. Zira günümüzde teknolojinin hızla gelişimiyle özellikle internet ve sosyal medya gibi kanallar vasıtasıyla öğrenciler birçok sanatçı, eser ve sanatsal bilgiye, dokümana ulaşabilmektedirler. Söz konusu bilgilere öğrencilerin engelsiz biçimde ulaşabilmesi neticesinde ise sanatsal özgünlüğün herhangi birine benzememekten geçtiğini de kavradıkları anlaşılmaktadır.

2. “Dünya olduğu gibi resmedilmeli ve bunu gösteren tablolar geri gelmelidir”. Bulguya göre: dünyanın olduğu gibi resmedilmesinden kasıt, resimde plastik değer açısından doğayı, nesneyi olduğu gibi resmetmek anlamındadır. Katılımcıların en düşük düzeyde yanıt verdikleri bu bulgu ile söz konusu hususa katılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun ise katılımcıların tam olarak olmasa da yüksek oranda soyut sanat felsefesini özümstediklerini ortaya koyduğu söylenebilir.

3. “Soyut resim belli bir sanat eğitimi görmeden yapılabilir”. Bulguya göre: Öğrencilerin soyut sanat felsefesini yüksek oranda anlamış oldukları savı çıkarılabilir. Zira yukarıda detayları açıklanan ve öğrencilerin en yüksek düzeyde olumlu yanıt verdikleri “Soyut sanat anlayışının daha iyi anlaşılabilmesi için Resim Atölye derslerinde, soyut anlayışla ilgili bir derse yer verilmelidir” bulgusu da göz önüne alındığında öğrencilerin soyut sanat anlayışının belirli bir eğitim almadan oluşamayacağı kanaatinde oldukları anlaşılmaktadır.

3.2. Katılımcıların Demografik Niteliklerine Göre Soyut Sanat Tutumları

Bu başlık altında yukarıda betimleyici bulguları ele alınan soyut sanat tutum düzeyinin katılımcıların demografik niteliklerine göre farklılaşacağını öngören hipotezlerin sınanması, ilgili analizler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Cinsiyete Göre Soyut Sanat Tutumu

Katılımcıların soyut sanat tutum düzeyinin cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşacağını öngören hipotezi sınamak amacıyla bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. İlgili hipotezi sınamak için iki bağımsız örneklem kategorisi olan cinsiyet değişkenine bağlı olarak, aralıklı ölçüm düzeyindeki soyut sanat tutum düzeyi indeks ortalamalarının karşılaştırılması söz konusu olduğu için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Tablo 3’te yer alan analiz sonuçlarına göre, katılımcı öğrencilerin soyut sanat tutum düzeyleri onların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t=.064$, $p > .05$).

Tablo 3. Soyut Sanat Tutum İndeksi ve Cinsiyet Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	t Testi	Sig.
Soyut Sanat Tutum İndeksi	Erkek	81	3.38	.064	.949
	Kadın	207	3.38		

Sonuçlara göre 1 numaralı hipotez (Katılımcıların soyut sanat tutumları onların cinsiyetlerine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır) reddedilmiştir. Tablo 3’e göre: Öğrencilerin soyut sanat tutumlarında onların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu durumun günümüz toplumunda, kadın ve erkeğin sosyal, kültür, eğitim vb. gibi tüm alanlarda haklara erişim açısından eşitlenmiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca geçmişe oranla kadınlar günümüzde daha bağımsız hareket etmektedirler. Artık erkek bireylerden hiçbir farkları kalmamıştır.

3.2.2. Öğrenim Görülen Üniversiteye Göre Soyut Sanat Tutumu

Soyut sanat tutum düzeyinin katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı biçimde farklılaşacağını öngören hipotezi sınamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İlgili hipotezi sınamak için ikiden fazla bağımsız örneklem kategorisi olan öğrenim görülen üniversite değişkenine bağlı olarak, aralıklı ölçüm düzeyindeki soyut sanat tutum indeks ortalamalarının karşılaştırılması söz konusu olduğu için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tablo 4’te ayrıntıları yer alan analiz

sonuçlarına göre, katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri, onların öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($F=6.178$, $p<.001$).

Tablo 4. Soyut Sanat Tutum İndeksi ve Öğrenim Görülen Üniversite ANOVA Sonuçları

	Üniversite	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Soyut Sanat Tutum İndeksi	Dokuz Eylül Üniversitesi	40	3,10	6.178	.000
	Mustafa Kemal Üniversitesi	36	3.60		
	Kastamonu Üniversitesi	54	3.35		
	Selçuk Üniversitesi	72	3.42		
	Marmara Üniversitesi	43	3.19		
	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	25	3.69		
	Hacettepe Üniversitesi	27	3.40		

Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteye göre farklılaşan soyut sanat tutum düzeylerinin hangi üniversite grupları arasında farklılaştığını ortaya koymak için Tamhane testi uygulanmıştır. Elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna göre, Mustafa Kemal Üniversitesinde öğrenim gören katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri ($\bar{X} = 3.69$), Dokuz Eylül ($\bar{X} = 3.10$) ve Marmara Üniversitesinde ($\bar{X} = 3.19$) öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Ayrıca Selçuk Üniversitesinde öğrenim gören katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri ($\bar{X} = 3.42$), Dokuz Eylül Üniversitesinde ($\bar{X} = 3.10$) öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Yine, Yüzüncü Yıl Üniversitesinde ($\bar{X} = 3.69$) öğrenim gören katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri ($\bar{X} = 3.69$), Dokuz Eylül ($\bar{X} = 3.10$), Selçuk ($\bar{X} = 3.42$), Marmara ($\bar{X} = 3.19$) ve Hacettepe ($\bar{X} = 3.40$) Üniversitelerinde öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Son olarak Hacettepe Üniversitesinde ($\bar{X} = 3.40$) öğrenim gören katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri Dokuz Eylül Üniversitesinde ($\bar{X} = 3.10$) öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde daha yüksektir. Sonuçlara göre 2 numaralı hipotez (Katılımcıların soyut sanat tutumları onların öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır) kabul edilmiştir.

Tablo 4'e göre: Öğrencilerin soyut sanat tutumları onların öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bu durumun araştırma konusuna ilişkin sanat eğitimi veren güzel sanatlar fakültelerinin eğitim sistemlerinin farklılığından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü sanat özgünlüğü amaçlar, kalıplar halinde bir sanat eğitimi olamayacağı için her üniversitenin sanat eğitimi aynı tutumda değildir. Bu durum için bir başka nedenin üniversitelerde uygulanan eğitim faktöründe hocaların etkisinin olduğu söylenebilir. Eğitimde, bireysel farklılıklar esasında öğrenciye sunulan eğitim ve öğretim şeklinin değişkenliğinden söz etmek mümkündür. Çünkü her hocanın kendi sanat anlayışı ve öğretme biçimi farklıdır. Ayrıca hocaların kendine özgü farklı becerileri ve yetileri de dikkate alınırsa bu farklılıklar açıkça ortaya çıkacaktır.

Bir başka neden olarak üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin bireysel farklılıkları gösterilebilir. Zira, her öğrencinin yetiştiği kültür, aile yapısı, ekonomik yapı gibi faktörler ya da öğrencinin kişisel özellikleri, bakış açısı gibi durumlar birbirinden farklıdır. Bu bağlamda söz konusu hususlar, farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin soyut sanat tutumlarının birbirinden farklı olmasının nedenleri olarak söylenebilir.

Bir başka neden olarak da üniversitelerin öğrenciye sunduğu imkânlardan söz edilebilir. Sanat eğitimi yalnız teorik bilgiler ışığı altında öğrenciye verilebilen bir konu değildir. Güzel sanatları diğer alanlardan ayıran nokta da budur. Çünkü sanat, her şeyden önce baskılardan uzak, rahat bir ortamda yapılabilen bir olgudur. Öğrencilere sağlanan refah ortamı onların ürettikleri sanat yapıtlarını etkileyebilmektedir. Örneğin: çok küçük bir atölye de çok fazla öğrencinin bir arada çalışması, onların dikkatini dağıtabilir ve dar bir alanda rahat edemeyebilirler. Ayrıca atölyelerde bulunan malzeme eksikliklerinin de bu durumu doğrudan etkilediği söylenebilir.

3.2.3. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Soyut Sanat Tutumu

Soyut sanat tutum düzeyinin katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşacağını öngören hipotezi sınamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İlgili hipotezi sınamak için ikiden fazla bağımsız örneklem kategorisi olan annenin eğitim düzeyi değişkenine bağlı olarak, aralıklı ölçüm düzeyindeki soyut sanat tutum indeksi ortalamalarının karşılaştırılması söz konusu olduğu için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tablo 5'te ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre, katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri onların annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemektedir ($F=1.135$, $p>.05$).

Tablo 5. Soyut Sanat Tutum İndeksi ve Annenin Eğitim Düzeyi ANOVA Sonuçları

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Soyut Sanat Tutum İndeksi	Okur Yazar Değil	22	3,43	1.135	.340
	İlkokul	106	3.36		
	Ortaokul	70	3.47		
	Lise	62	3.30		
	Üniversite	36	3.32		

10

Sonuçlara göre 3 numaralı hipotez (Katılımcıların soyut sanat tutumları onların annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır) reddedilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin soyut sanat tutumları annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemiştir. Bu durumun modern teknolojik çağın yarattığı ortamda, çocuğun küçük yaşlarda teknoloji sayesinde birçok şeyi görüp, ulaşmasından ve yine sosyal medya bağımlılığından kaynaklı daha asosyal bir ortamda yetişmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Günümüz toplum sosyal yaşantısında, annelerin çocuklar üzerindeki sosyal, kültürel ve eğitsel etkisi eskiye kıyasla oldukça azalmıştır.

İnsanoğlu yeryüzünde var olduğu günden bu yana yaşam şartlarını kolaylaştırmak için sürekli bir arayış içerisinde olmuştur. Teknolojik gelişmeler sayesinde insanlar daha kolay ve daha konforlu yaşayabilmektedir. Teknolojik gelişmeler sağlık, eğitim, kültür ve sanat alanlarını etkileyerek insanlara yeni olanaklar sunmuştur. Özellikle yaşamın önemli bir parçası haline gelen internet birçok alanda kullanılmaktadır (Aktaran: Göktepe, 2020: 108; Onlinezeka, (t.y.). Bu bağlamda modern teknolojinin hızla geliştiği bu çağda yetişen çocuklar, geçmişe oranla birçok imkâna sahiptir. Özellikle internetin sağladığı olanaklar ile çocukların bakış açılarının daha geniş bir perspektif kazandığı ve kimsenin yönlendirmesi olmasa dahi ilgi alanlarını bulup keşfedebildikleri söylenebilir.

3.2.4. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Soyut Sanat Tutumu

Soyut sanat tutum düzeyinin katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşacağını öngören hipotezi sınamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İlgili hipotezi sınamak için ikiden fazla bağımsız örneklem kategorisi olan babanın eğitim düzeyi değişkenine bağlı olarak, aralıklı ölçüm düzeyindeki soyut sanat tutum indeks ortalamalarının karşılaştırılması söz konusu olduğu için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tablo 6'da ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre, katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri onların babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemektedir ($F= .759, p>.05$).

Tablo 6. Soyut Sanat Tutum İndeksi ve Babanın Eğitim Düzeyi ANOVA Sonuçları

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Soyut Sanat Tutum İndeksi	İlkokul	82	3.38	.759	.518
	Ortaokul	69	3.45		
	Lise	81	3.35		
	Üniversite	65	3.33		

Sonuçlara göre 4 numaralı hipotez (Katılımcıların soyut sanat tutumları onların babalarının eğitim durumuna göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır) reddedilmiştir. Tablo 6'da yer alan analiz sonuçları incelendiğinde öğrencilerin soyut sanat tutumları babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemiştir. Bu durumun 3 numaralı hipotezde ortaya çıkan sonuçla aynı olduğu söylenebilir. Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeyleri onların soyut sanat tutumları üzerinde etkisinin olmadığı görülmektedir. Teknolojinin hızla geliştiği bu çağda yetişen çocuk geçmişe oranla birçok şeyi sanal sosyal platformlarda görüp daha kolay ulaşabilmektedir. Özellikle internet ortamının sağladığı olanaklar ile çocuk, merak ettiği konuları veya ilgilendiği alanları sanal ortamda araştırarak veya keşfederek bulabilmektedir. Bu bağlamda teknolojik gelişmelerin özellikle internetin çocuğun eğitimi üzerinde etkisinin güçlü olduğunu ve bu etkilerin sanat görüşlerine de yansıdığı söylenebilir.

3.2.5. Mezun Olunan Lise Türüne Göre Soyut Sanat Tutumu

Soyut sanat tutum düzeyinin katılımcıların mezun oldukları lise türüne göre anlamlı biçimde farklılaşacağını öngören hipotezi sınamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İlgili hipotezi sınamak için ikiden fazla bağımsız örneklem kategorisi olan mezun olunan lise türü değişkenine bağlı olarak, aralıklı ölçüm düzeyindeki soyut sanat tutum indeks ortalamalarının karşılaştırılması söz konusu olduğu için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tablo 7'de ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre, katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri, onların mezun oldukları liseye göre anlamlı biçimde farklılaşmamaktadır ($F=1.799, p>.05$).

Tablo 7 Soyut Sanat Tutum İndeksi ve Öğrenim Görülen Üniversite ANOVA Sonuçları

	Lise	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Soyut Sanat Tutum İndeksi	Anadolu Lisesi	85	3,35	1.799	.129
	Meslek Teknik Lisesi	94	3.42		
	Özel Lise	16	3.19		
	Güzel Sanatlar Lisesi	67	3.46		
	Diğer Liseler	35	3.29		

Sonuçlara göre 5 numaralı hipotez (Katılımcıların soyut sanat tutumları onların mezun oldukları lise türüne göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır) reddedilmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin soyut sanat tutum düzeyleri, onların mezun oldukları liseye göre anlamlı bir biçimde farklılık göstermemiştir. Tablo7’de yer alan lise türleri müfredat programına göre öğretim sistemleri aynı olsa da liselerin öğretim şekli kendi içerisinde farklılık gösterebilmektedir. Liselerin genel olarak amacı temel ilkelere uygun olarak öğrencilere genel kültür vermek ve onlara kişi ve toplumun problemlerini tanıtmaktır. Liselerin bu genel amaçları dışında, lise türleri kendi alanları doğrultusunda eğitim ve öğretim vermektedir. Örneğin, Anadolu Liseleri yabancı dili ve dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde bir öğrenim şekli sunarken, Güzel Sanatlar Liseleri ise güzel sanatlar ve spor alanlarında öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda temel bilgi ve beceriler kazanmalarına yönelik bir eğitim-öğretim şekline sahiptir. Ancak bugünkü eğitim ve öğretim şekline bakılacak olursa, hayatın her noktasında etkisini gösteren internet liselerde eğitim gören öğrencilerin görüşlerini de doğrudan etkilemektedir. Farklı liselerde öğrenim gören öğrenciler teknolojinin sağladığı imkânlardan geçmişe oranla çok daha fazla yararlanmaktadırlar. Neredeyse hemen hepsi aynı düzeyde bilgiye ulaşabilmektedirler. Sonuç olarak 5 numaralı hipotezde ortaya çıkan sonuç için, liselerde verilen eğitim sistemi kendi içerisinde farklılık gösterse de öğrencilerin bilgiyi sanal ortamdan benzer yollarla öğreniyor olmalarının onların sanat alana dair hazır bulunuşluk düzeylerini eşitlediğinden kaynaklandığı söylenebilir.

3.2.6. Yaş Düzeyine Göre Soyut Sanat Tutumu

Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan yaş ve soyut sanat tutumu arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların yaşıyla soyut sanat tutumları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=-.034$, $p>.05$). Bu sonuçlara göre katılımcıların yaşlarıyla soyut sanat tutum düzeyi arasında anlamlı ilişki öngören 7 numaralı hipotez reddedilmiştir.

Tablo 8. Soyut Sanat Tutumu ve Yaş Korelasyon Analizi Sonuçları

	Yaş	
	N	297
Soyut Sanat Tutumu	r	-.034
	Sig.	.565

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş düzeylerine göre en düşük yaş 19, en yüksek yaş 39’dur. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin soyut sanat tutum düzeyleri ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Söz konusu durumun, yine internet ve sosyal medya aracılığıyla, artık her yaştan bireyin dünyadaki tüm gelişmelere anında ulaşılıyor olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

3.2.7. Gelir Düzeyine Göre Soyut Sanat Tutumu

Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan gelir düzeyi ve soyut sanat tutumu arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların gelir düzeyi ile soyut sanat tutumları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r=-.068$, $p>.05$). Bu sonuçlara göre katılımcıların gelir düzeyleri ile soyut sanat tutum düzeyleri arasında anlamlı ilişkiyi öngören 8 numaralı hipotez reddedilmiştir.

Tablo 9. Soyut Sanat Tutumu ve Gelir Düzeyi Korelasyon Analizi Sonuçları

	Gelir Düzeyi	
	N	297
Soyut Sanat Tutumu	r	-.068
	Sig.	.240

Öğrencilerin ailelerine ait toplam gelir düzeyi, en düşük 1000 TL olurken, en yüksek 20.000 TL'dir. Katılımcıların gelir düzeylerinin aritmetik ortalaması ise 5258 TL olarak gerçekleşmiştir. Tablo 9'a göre öğrencilerin gelir düzeyleri ve soyut sanat anlayışları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Bu durum, ekonomik anlamda düşük gelire sahip öğrencilerle, ekonomik olarak yüksek gelire sahip öğrenciler arasında, eğitim alanında bireysel gelişim açısından bir farkın olmadığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda düşük ve yüksek gelire sahip öğrencilerin bireysel farklılıkları gözleme imkânlarında her hangi bir fark olduğu söylenemez. Zira geçmişe oranla öğrencilerin çevreye ve dolayısıyla sanata bakış açıları teknoloji sayesinde daha geniştir. Öyle ki, geçmişte sadece gelir düzeyi yüksek bireylerin ulaşabileceği birçok sanatsal aktiviteyi, günümüzde maddi anlamda iyi bir gelire sahip olmayan bir birey bile elektronik bir iletişim ağı olan 'internet' sayesinde görebilmekte ve takip edebilmektedir. Bunun için çok donanımlı ve pahalı cihazlara da ihtiyaç yoktur. Bu bağlamda öğrenciler arasındaki gelir düzeyinden kaynaklı bireysel farklılıkların hızla gelişen teknoloji sayesinde dengelendiği söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Anasanat Dalı öğrencilerinin soyut sanata yönelik tutumları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin soyut sanat tutumlarının orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum, soyut sanatın öğrenciler tarafından tamamen reddedilmediğini ancak derinlemesine içselleştirilebilmesi için daha güçlü bir kuramsal ve pedagojik altyapıya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Araştırmada öğrencilerin en yüksek düzeyde katılım gösterdikleri bulgular, soyut sanatın daha iyi anlaşılabilmesi için resim atölye derslerinde soyut anlayışı destekleyen teorik derslere yer verilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu sonuç, soyut sanatın yalnızca uygulamaya dayalı bir üretim biçimi olarak algılanmadığını, aynı zamanda düşünsel ve felsefi bir süreç olarak kavrandığını göstermektedir. Öğrencilerin bu yöndeki görüşleri, soyut sanat eğitiminin yalnızca atölye çalışmalarıyla sınırlı kalmaması gerektiğini, kuramsal bilgilerle desteklenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Bireysel farklılıkların resim atölye derslerinde yeterince dikkate alınmadığına ilişkin bulgular ise sanat eğitiminin kişisel özellikler, hazır bulunuşluk düzeyi ve yaratıcılık potansiyeli temelinde yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir. Sanat eğitiminin doğası gereği bireysel üretime dayalı olması, her öğrencinin aynı yöntemle yönlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin kişisel ifade biçimlerini keşfedebilecekleri özgür ve esnek eğitim ortamlarının oluşturulması, soyut sanat anlayışının gelişimine katkı sağlayacaktır.

Araştırmada toplumun soyut sanata yönelik algısına ilişkin elde edilen bulgular, soyut sanatın toplum tarafından yeterince benimsenmediğini ortaya koymaktadır. Toplumun daha çok realist sanat anlayışına yönelmesi, soyut sanatın doğayı taklitten uzak, kavramsal ve

soyutlama temelli yapısının yeterince anlaşılmasından kaynaklanabilir. Bu durum, sanat alt kültürünün erken yaşlardan itibaren eğitim yoluyla desteklenmesi gerekliliğini gündeme getirmektedir. Özellikle temel eğitimden itibaren sanat eğitiminin niteliğinin artırılması, toplumun soyut sanata yönelik bakış açısının gelişmesine katkı sağlayabilir.

Öğrencilerin en düşük düzeyde katılım gösterdikleri bulgular incelendiğinde, soyut sanatın taklitten uzak, bilinçli ve özgün bir üretim süreci olarak algılandığı görülmektedir. Öğrencilerin soyut resim yaparken sanatçı ya da çevre etkisi altında kalmadıklarını ifade etmeleri, sanatsal özgünlük bilincinin geliştiğini göstermektedir. Benzer şekilde, soyut sanatın belirli bir sanat eğitimi olmaksızın yapılamayacağına ilişkin görüşler, öğrencilerin soyut sanat felsefesini büyük ölçüde kavradıklarını ortaya koymaktadır.

Demografik değişkenlere ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi, mezun olunan lise türü, yaş ve aile gelir düzeyinin soyut sanat tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu sonuç, günümüzde teknolojinin ve dijital kaynakların sağladığı bilgiye erişim olanaklarıyla açıklanabilir. Özellikle internet ve sosyal medya aracılığıyla öğrenciler, sanatsal bilgiye benzer düzeylerde ulaşabilmekte ve bu durum demografik farklılıkların etkisini azaltmaktadır.

Buna karşın öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteye göre soyut sanat tutumlarının anlamlı biçimde farklılaşması, sanat eğitiminin kurumsal yapısının önemini ortaya koymaktadır. Üniversitelerin eğitim anlayışları, öğretim elemanlarının sanatsal yaklaşımları, atölye koşulları ve sunulan fiziksel olanaklar öğrencilerin soyut sanata yönelik tutumlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu durum, sanat eğitiminin kalıplaşmış bir yapıdan ziyade kurumsal ve pedagojik çeşitlilik içeren bir alan olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, soyut sanat anlayışının öğrenciler arasında belirli bir farkındalık düzeyine ulaştığını ancak bu farkındalığın özellikle eğitim ortamlarının niteliğiyle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Güzel Sanatlar Fakültelerinde soyut sanatın kuramsal ve uygulamalı boyutlarıyla bütüncül biçimde ele alınması, öğrencilerin sanatsal tutumlarını geliştirmede önemli bir rol oynayacaktır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ve çıkarılan sonuçlar şunlardır;

Soyut sanat anlayışına ilişkin betimleyici bulgular incelendiğinde, öğrencilerin en yüksek düzeyde olumlu yanıt verdikleri üç bulgu ve yorumları şunlardır;

1. “*Soyut sanat anlayışının daha iyi anlaşılabilmesi için Resim Atölye derslerinde, soyut anlayışla ilgili bir derse yer verilmelidir*”. Bulguya göre: Modern sanatla neredeyse eş değer tutulan soyut sanat anlayışının öğrenciler tarafından çok net kavranmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Anasanat Dalları’nda eğitimine devam eden sanat öğrencilerinin soyut sanatı daha net kavrayabilmeleri açısından müfredatta yer alan anasanat atölye dersleri yanında soyut sanat anlayışını destekleyen teorik derslere de yer verilmesinin gereklilik arz ettiği söylenebilir.

2. “*Resim atölye derslerinde soyut anlayışta çalışmalar yapılabilmesi için öğrencinin bireysel farklılıkları üzerinde durulmalıdır*”. Bulguya göre: Resim atölye derslerinde soyut anlayışta çalışmalar yapılabilmesi için öğrencilerin bireysel farklılıkları üzerinde tam olarak durulmadığı sonucunu çıkarmak mümkündür. Bu açıdan, sanat eğitimi gören ve her biri birer sanatçı adayları olan öğrencilerin kişilik özellikleri ve hazır bulunuşluk düzeyleri doğrultusunda resim tarzlarını bulmaları için ortam oluşturulmalıdır.

3. “*Toplum realist resimleri beğenirken, soyut resimleri ise basit bulmaktadır*”. Bulguya göre: Soyut sanat doğayı taklit etmekten uzak olup, dünya imgesinin karışıklığı ve karanlık yönlerinden kurtulma ve saf olan biçimleri elde etme peşindedir. Yani soyut sanat

kendinden yola çıkarak içgüdüsel bir biçimde kendi dünyasını yaratmak ister. Bu bağlamda soyut sanatın doğayı ve doğayı andıran biçimlerden uzak olması nedeniyle ve toplumun sanat alt kültürü söz konusu durumu kavrayacak şekilde gelişmiş olmadığından maalesef toplum soyut resimleri kabullenmekte zorluk çekmekte ve daha iyi tanıdığı bildiği çevresinde gördüğü nesne ya da kavramların yer aldığı realist resimleri benimsemektedir. Bu nedenle, öğrencilerin özellikle lisans eğitimi öncesindeki tüm eğitim düzeylerinde sanat alt kültürünü destekleyecek ders ve uygulamaların müfredatlara konulmasının, toplumun sanat alanındaki kültürel düzeyini yeterli düzeye getirebileceği söylenebilir.

Soyut sanat anlayışına ilişkin betimleyici bulgulara ait sonuçlara göre, öğrencilerin en düşük düzeyde olumlu yanıt verdikleri 3 bulgu ve yorumları ise şu şekilde sıralanabilir.

1. *“Soyut resim yapan sanatçıların etkisinde kaldığım için soyut resim yapıyorum”*. Bulguya göre: Verilen yanıtın en düşük düzeyde olması nedeniyle öğrencilerin büyük bir kısmının bilinçli bir şekilde sanatçıların veya arkadaşlarının etkisi altında kalmadan yapıtlar ürettikleri söylenebilir. Zira günümüzde teknolojinin hızla gelişimiyle özellikle internet ve sosyal medya gibi kanallar vasıtasıyla öğrenciler birçok sanatçı, eser ve sanatsal bilgiye, dokümana ulaşabilmektedirler. Söz konusu bilgilere öğrencilerin engelsiz biçimde ulaşabilmesi neticesinde ise sanatsal özgünlüğün herhangi birine benzememekten geçtiğini de kavradıkları anlaşılmaktadır.

2. *“Dünya olduğu gibi resmedilmeli ve bunu gösteren tablolar geri gelmelidir”*. Bulguya göre: dünyanın olduğu gibi resmedilmesinden kasıt, resimde plastik değer açısından doğayı, nesneyi olduğu gibi resmetmek anlamındadır. Katılımcıların en düşük düzeyde yanıt verdikleri bu bulgu ile söz konusu hususa katılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun ise katılımcıların tam olarak olmasa da yüksek oranda soyut sanat felsefesini özümstediklerini ortaya koyduğu söylenebilir.

3. *“Soyut resim belli bir sanat eğitimi görmeden yapılabilir”*. Bulguya göre: Öğrencilerin soyut sanat felsefesini yüksek oranda anlamış oldukları savı çıkarılabilir. Zira yukarıda detayları açıklanan ve öğrencilerin en yüksek düzeyde olumlu yanıt verdikleri *“Soyut sanat anlayışının daha iyi anlaşılabilmesi için Resim Atölye derslerinde, soyut anlayışla ilgili bir derse yer verilmelidir”* bulgusu da göz önüne alındığında öğrencilerin soyut sanat anlayışının belirli bir eğitim almadan oluşamayacağı kanaatinde oldukları anlaşılmaktadır.

Soyut sanat anlayışına ilişkin öğrencilerin demografik nitelikleri incelendiğinde elde edilen sonuçlara bakıldığında ise şunlar söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde % 57.6'sı erkeklerden % 42.4'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. Öğrencilerin soyut sanat tutumları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu durum kadın ve erkeğin geçmişe oranla birçok alanda eşit haklara sahip olmasından ve yine geçmişe oranla kadının daha bağımsız bir şekilde hareket ediyor olabilmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteye göre dağılım frekanslarından elde edilen çoklu karşılaştırma tablosu sonuçlarına göre;

Mustafa Kemal Üniversitesinde öğrenim gören katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri Dokuz Eylül ve Marmara Üniversitesinde öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde daha yüksektir.

Selçuk Üniversitesinde öğrenim gören katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri Dokuz Eylül Üniversitesinde öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde daha yüksektir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğrenim gören katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri, Dokuz Eylül, Selçuk, Marmara ve Hacettepe Üniversitelerinde öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde daha yüksektir.

Hacettepe Üniversitesinde öğrenim gören katılımcıların soyut sanat tutum düzeyleri ise Dokuz Eylül Üniversitesinde öğrenim görenlere göre anlamlı biçimde daha yüksektir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin soyut sanat tutumları onların öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bu durum araştırma konusuna ilişkin sanat eğitimi veren güzel sanatlar fakültelerinin eğitim sisteminin farklılığından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü sanat özgünlüğü amaçlar, kalıplar halinde bir sanat eğitimi olamayacağı için her üniversitenin sanat eğitimi aynı tutumda değildir.

Bu durum için bir başka nedenin üniversitelerde uygulanan eğitim faktöründe hocaların etkisinin olduğu söylenebilir. Eğitimde, bireysel farklılıklar esasında öğrenciye sunulan eğitim ve öğretim şeklinin değişkenliğinden söz etmek mümkündür. Çünkü her hocanın kendi sanat anlayışı ve öğretme biçimi farklıdır. Ayrıca hocaların kendine özgü farklı becerileri ve yetileri de dikkate alınırsa bu farklılıklar açıkça ortaya çıkacaktır.

Bir başka neden olarak üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin bireysel farklılıkları gösterilebilir. Öyle ki, her öğrencinin yetiştiği kültür, aile yapısı, ekonomik yapı gibi faktörler ya da öğrencinin kişisel özellikleri, çevreye ve olaylara bakış açısı gibi durumlar birbirinden farklıdır. Bu bağlamda söz konusu durumun farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin soyut sanat tutumlarının birbirinden farklı olmasının nedenlerinden biri olduğu söylenebilir.

Son olarak, bir başka neden olarak üniversitelerin öğrenciye sunduğu imkânlardan söz edilebilir. Sanat eğitimi yalnız teorik bilgiler ışığı altında öğrenciye verilebilen bir konu değildir. Güzel sanatları diğer alanlardan ayıran noktada budur. Çünkü sanat, her şeyden önce baskılardan uzak, rahat bir ortamda yapılabilen bir olgudur. Öğrencilere sağlanan refah ortamı onların ürettikleri sanat yapıtlarını etkileyebilmektedir. Örneğin: çok küçük bir atölye de çok fazla öğrencinin bir arada çalışması, onların dikkatini dağıtabilir ve dar bir alanda rahat edemeyebilirler. Ayrıca atölyelerde bulunan malzeme eksikliklerinin de bu durumu doğrudan etkilediği söylenebilir.

Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim düzeylerine ilişkin frekans analiz sonuçları incelendiğinde annelerinin; % 35.8'i ilkökul, % 23.6'sı ortaokul, % 20.9'u lise, % 9.5'i lisans mezunu, % 7.4'ü de okuryazar değildir. Diğer yandan katılımcı öğrencilerin annelerinin % 2'si ön lisans, % 0.7'si de lisansüstü düzeyde eğitime sahiptirler. Katılımcıların babalarının eğitim düzeyleri ise; % 27.3'ü lise, % 26.6'sı ilkökul, % 23.2'si ortaokul, % 13.1'i lisans, % 5.4'ü ön lisans, % 3.4'ü lisansüstü düzeyde eğitime sahiptir. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin soyut sanat tutumları onların anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu durum için içinde yaşadığımız modern teknolojik çağın yarattığı ortamda, çocuğun küçük yaşlarda teknoloji sayesinde birçok şeyi görüp, ulaştığından kaynaklandığı söylenebilir. Bu çağda yetişen çocukların geçmişe oranla birçok imkâna sahip olduğundan bakış açıları daha geniştir ve kimsenin yönlendirmesi olmadan da ilgi alanlarını bulup keşfedebildikleri söylenebilir.

Öğrencilerin soyut sanat tutum düzeyleri, onların mezun oldukları lise türü incelendiğinde; % 31.6'sı Meslek Teknik liseleri, % 28.6'sı Anadolu liseleri, % 22.6'sı Güzel Sanatlar liseleri, % 7.7'si Diğer liseler, % 5.4'ü Özel liseler, % 2.7'si Açık Öğretim liseleri, % 1.0'i Fen liseleri, % 0.3'ü ise Sosyal Bilimler liseleri mezunlardır. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin soyut sanat tutum düzeyleri, onların mezun oldukları liseye göre anlamlı bir biçimde farklılık göstermemiştir. Bu sonuç için, liselerde verilen eğitim sisteminin benzer

olduğundan ve öğrencilerin bilgiyi sanal ortamdan benzer yollarla öğreniyor olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Liselerin genel olarak amacı temel ilkelere uygun olarak öğrencilere genel kültür vermek ve onlara kişi ve toplumun problemlerini tanıtmaktır. Liselerin bu genel amaçları dışında, lise türleri kendi alanları doğrultusunda eğitim ve öğretim vermektedir. Örneğin, Anadolu Liseleri yabancı dili ve dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde bir öğrenim şekli sunarken, Güzel Sanatlar Liseleri ise güzel sanatlar ve spor alanlarında öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda temel bilgi ve beceriler kazanmalarına yönelik bir eğitim-öğretim ve öğretim şekline sahiptir. Ancak bugünkü eğitim ve öğretim şekline bakılacak olursa, hayatın her noktasında etkisini gösteren internet liselerde eğitim gören öğrencilerin görüşlerini de doğrudan etkilemektedir. Farklı liselerde öğrenim gören öğrenciler teknolojinin sağladığı imkânlardan geçmişe oranla çok daha fazla yararlanmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş düzeylerine göre en düşük yaş 19, en yüksek yaş 39'dur. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin soyut sanat tutum düzeyleri ile yaş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. İlgili bulguya için, günümüzde öğrencilerin yaş düzeyleri ne olursa olsun, sanal ortamda her türlü bilgi, belge ve dokümana ulaşabilmektedirler. Dolayısıyla sanat alanında da bilgiye ulaşma açısından fırsat eşitliğine sahip olduklarından, aralarında yaş düzeyinden kaynaklı olumsuz bir durum söz konusu olmamaktadır.

Öğrencilerin ailelerinin toplam gelir düzeyi en düşük 1000 TL, en yüksek 20.000 TL'dir. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin soyut sanat tutum düzeyleri onların gelir düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Bu durumda ekonomik anlamda düşük gelire sahip öğrencilerle, ekonomik olarak yüksek bir gelire sahip öğrenciler arasında, eğitim alanında bireysel gelişim açısından bir fark ortaya çıkmamıştır. Böylesi bir durum için şunlar söylenebilir. Düşük gelire sahip ve yüksek gelire sahip öğrencilerin bireysel farklılıkları gözleme imkânlarında her hangi bir fark olduğu söylenemez. Çünkü geçmişe oranla öğrencilerin bakış açıları teknoloji sayesinde daha geniştir. Maddi anlamda iyi bir gelire sahip olmayan bir birey bile elektronik bir iletişim ağı olan 'internet' sayesinde birçok sanatsal aktiviteleri görebilir ve takip edebilir. Bu bağlamda hızla gelişen teknoloji sayesinde öğrenciler arsında bireysel farklılıklar geçmişe oranla daha düşüktür denebilir.

Katılımcıların soyut sanat tutum genel indeks ortalaması 3.37 olarak belirlenmiştir. Buna göre öğrencilerin soyut sanat tutumlarının "orta" düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrencilerin anket çalışmasına verdikleri yanıtlar doğrultusunda genel anlamda şöyle söylenebilir. Türkiye'de Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Anasanat Dalları Resim Atölye derslerinde öğrenim gören sanatçı adaylarının Plastik sanatların inceliklerini ve soyutlamanın felsefesini büyük oranda kavrayabildikleri söylenebilir. Bu durum Türk sanatında soyut sanatın geldiği noktayı göstermektedir. Ancak her şeye rağmen, daha nitelikli bir eğitim için, soyut sanat felsefesinin geleceğin sanatçısı olacak öğrencilere anlatılıp kavratılması ve Türk toplumunda daha sağlam bir sanatsal temele oturtulması, modern ve geleneksel sanatın daha iyi anlaşılmasını ve sanat kültürünün yerleşik hale gelmesini sağlayacaktır.

Yapılan bu araştırma sonucunda elde edilen bulgu ve sonuçlarıyla, Türkiye'deki sanat eğitimine katkı sağlamak ve sanat anlayışında kalite ve verimin artırılması hedeflenmiştir.

Sanat insanın yaşamı ile bütünleştiğinde, insanların daha bilinçli ve duyarlı olacağı bilinen bir gerçektir. Sanat insanın yaratıcılık yetilerini geliştirir. İnsanın bu yaratıcılık yetilerinin gelişmesi de sanat eğitimi ile mümkündür.

Bu çağda soyutlamanın gelişmesine ya da geleceğine dair bir kehanette bulunma yetkisine kimsenin sahip olamadığı gibi soyutlamanın sonuna da kimse karar veremez (Bonfand, 2015, s. 148). Ancak, sanatta soyutlama süreci sanat eğitime oranla daha fazla yaratıcılık içermektedir. Bu bahsedilen değerlerin bireye kazandırılması sürecinde güzel sanatlar eğitime gereksinim vardır. Bu açıdan, sanat eğitimi veren ve sanatçı yetiştirmeye yönelik bir kurum olan Güzel Sanatlar Fakülteleri yeniliklere açık olmalıdır. Çünkü dünya değiştikçe sanatta değişimlere uğramaktadır. Bu nedenle Güzel Sanatlar Fakülteleri kalıplar içerisinde kalmadan yenilikleri takip ederek esnek ve açık görüşlü olmalıdır. Günümüzde dengeli, duyarlı ve sağlıklı bireylerin yetişmesinde önemli koşullardan birinin sanat eğitimi olduğu unutmamalıdır.

KAYNAKÇA

Berk, N. & Turani, A. (1981). *'Türk resminde soyut eğilimler' başlangıcından bugüne çağdaş Türk resim sanatı tarihi* (Cilt 2). Tıglat Basımevi.

Bonfand, A. (2015). *Soyut sanat* (I. Ergüden, Çev.). Dost Yayınevi.

Dalkıran, A. (2010). Günümüz soyut sanat anlayışının eğitim fakülteleri resim-iş öğretmenliği anabilim dalları'nda resim ana sanat atölye derslerine yansımaları. *SBArd*, (16), s.131-152.

Ersoy, A. (1998). *Günümüz Türk resim sanatı*. Bilim Sanat Galerisi.

Göktepeli, S. (2020). *Soyut sanat anlayışının güzel sanatlar fakülteleri resim anasanat dalları resim atölye derslerine yansımaları* [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.

Onlinezeka. (t.y.). *Bilim ve teknolojinin hayatımıza katkıları nelerdir?* <https://www.onlinezeka.com/bilim-teknolojinin-hayatimizakatkilari-nelerdir/>, 06.02.2018.

Özemir, M., & Dalkıran, A. (2025). Çağdaş Türk resminde lekese soyutlama bağlamında peyzaj teması: adnan turani, turan erol ve fethi arda örneği. *Uluslararası İletişim ve Sanat Dergisi*, 6(14), 162-177.

Öztürk, M., Okur, A., & Kurnaz, A. (2025). Müzeye dayalı sanat eğitiminin özel yetenekli öğrencilerin sanatsal becerilerine etkisi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 286-307. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2025.131>